СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯ[redacted]ИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIII. Ч. 24. Джерзи Сити, Н. Дж., пятниця, 30. січня, 1925. VOL. XXXIII. No. 24. Jersey City, N. J., Friday, January 24, 1925. THREE CENTS.

Робітничі юнії не покидають боротьби проти діточої праці

ВАШИНГТОН, 28. січня. — Френк Миросон, секретар Американської Федерації Праці, видав публичну заяву в справі боротьби за зміною американської конституції та наданцем конгресови права видавати закони про діточу працю.

В сій заява Американська Федерація Праці признае, що справа вже зовсім програна. На думку уряду Федерації Праці, деякі стейти ще можуть відкликати свої ухвали та голосувати за поправкою конституції.

Подібну заяву видав теж Національний Комітет Діточої Праці, який обеднав всі організації, що стояли за зміною. Після сеї заяви, шість стейтів ще може відкликати свої ухвали. Тому Комітет не перериває своеї діяльности.

КУЛИДЖ НАПИРАЄ НА КОНҐРЕС ЗА ФАРМЕРСЬКИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ.

ВАШИНГТОН, 28. січня. — Президент Кулидж завізвав провідників конґресової більшости, щоби як найскорше вирішили проекти про несенне запомоги американським фармерам.

МІНІСТЕРСТВО СУДУ ХОЧЕ ВЕСТИ ПРОЦЕС ПРОТИ СЕНАТОРА.

ВАШИНГТОН, 28. січня. — Підчас слідства судового комітету сенату над питанием іменовання дотеперішного міністра суду Стовна членом Найвисшого Суду Злучених Держав міністер Стовн заявив, що міністерство суду мае докази, на основі котрих міністерство повинно виступити проти сенатора Гвілера з обжалованнем за нафтярську змову.

КУЛИДЖ ПІДЧЕРКУЄ ПОТРЕБУ ДОВІРЯ НАРОДІВ ДО СЕБЕ

ВАШИНГТОН, 28. січня. — Президент Кулидж отворив нині врочисто конференцію американських і канадійських місійних організацій.

Президент підносив у своїй промові потребу довіря народів світа до себе та вагу віри. Він уважае, що церкви мусять старатися нащепити давного духа Христіянства, що панував у перші віки нової тоді віри.

ҐУБЕРНАТОР ОБЖАЛОВАНИЙ ЗА ХАБАРНИЦТВО.

СОПІКА, Канзас, 28. січня. — Проти бувшого ґубернатора Дейвиса підносять ще один закид за бранием хабарів. Стейтова прокураторія вже занялася й сим случаем, в якому ґубернатор мав дістати півтретя тисячі долярів. У нову справу вмішаний також банковий комишенер.

ВИСИЛАЮТЬ ЛІКИ ПРОТИ ЕПІДЕМІЇ НА АЛЯСЦІ.

АНКОРЕДЖ, Аляска, 28. січня. — Уряд вислав до Новму ладунок ліків для боротьби проти страшної пошести дифтерії, яка навістила столицю Аляски й заскочила її без ліків під руками. Ліки вислано на санках, запряжених у найліпші собаки цілої Аляски, які дають ґарантію, що перебудуть без клопоту тяжку 400-милеву подорож. На санках є 300,000 порцій антитоксини.

Тимчасом вісти з Новму доносять знова, що за один вчерашний день померло там на дифтерію 4 особи.

ФУНДАЦІЯ КАРНЕҐІ НАДГОРОДЖУЄ НОВИХ 23 ГЕРОЇВ.

ПИТСБУРҐ, Па., 28. січня. — Заряд Геройської Фундації Карнеґі відбув нині свої 21-і річні збори та ухвалив признати надгороди за геройства 23 особам.

Межи відзначеними є богато покійників, які віддали свое життя, ратуючи других людий від смерти. Межи сими послідними є Л. Ерль Радер, котрий погиб ратуючи свого товарища праці зі збірника, наповненого горячою оливою; його вдова дістала бронзову медалю та пенсію на 70 долярів у місяць для себе та по 5 долярів на кожду дитину; та Вілієм Тилистренд, сторож на зелізничім перехрестю в Вудлоні, в стейті Месечузетсі, котрий втратив життя, коли кинувся вратувати перед надходячим поїздом одну старуху.

УВІЛЬНЕНИЙ АЛЕ ПОКАРАНИЙ.

НЮ ЙОРК, 28. січня. — Лава присяжних суддів увільнила нині від вини й кари актора Вінценція Де Фалко, котрого прокураторія обжаловувала за вбитте рідної дочки. Актора, проти котрого прокураторія не могла дати ніяких доказів, зараз увільнено. Вартаючи по 5 місяців тюрми домів, актор застав свою родину в страшній нужді.

СМЕРТЬ В ОГНИ.

НЮ ЙОРК, 28. січня. — На вулиці Лукера в Бруклині згорів деревляний дім на дві родини, при чому погоріли три особи з родини одного порторіканського імігранта. Їх комірник на час побачив огонь та хотів розбудити родину, але огонь йому не дав.

ПРИЗНАЛИ 10.000 ДОЛЯРІВ ВІДШКОКОВАННЯ

Ню Йорк, 28. січня. — Лава присяжних суддів признала 10.000 долярів відшкодовання Марії Чеснов, ґувернатки одного богатого адвоката, котра віднесла тяжкі тілесні ушкодження, коли авто приятеля свого хазяїна, в якім родина їхала на місто, вдарив о другий автомобіль та перевернувся. Марія Чеснов пізвала властителя авта за відшкодованне й судді признали таку високу суму, бо признали властителя неосторожним в їзді.

СЛІДСТВО НАД ГЕРИНСЬКОЮ ТРАГЕДІЄЮ

Герин, Илинойс, 28. січня. — Двайцять свідків переслухала лава суддів, скликана коронером (судовим лікарем) для розслідження суботнішної стрілянини межи прихильниками й противниками Ку-Клакс-Клена, а мимо сього суд не міг ще прийти до переконання, котра сторона перша почала стріляину, котра закінчилася смертю 4 осіб.

НЕБУВАЛО ВИСОКІ ЦІНИ НА ПШЕНИЦЮ

Шикаґо, Илинойс, 28. січня. — На місцевій збіжевій біржі дійшла ціна збіжа до 2 дол. 5 цнт. за бушель. До сеї висоти, вона ще ніколи не дійшла в час мира.

У Виннипеґу ціна навіть висша від ціни в Шикаґо.

ПІСЛАЛИ РЕДАКТОРА ДО АРЕШТУ ЗА ОБРАЗУ СУДДІ.

Ню Йорк, 28. січня: — Суддя Манкусо засудив на шість місяців до трох літ вязниці капітана Гарі Елена Ілай, редактора ґазети „Тенент", спеціяльної ґазети для комірників, бо він написав образливу статтю про міського суддю Кефрі.

НЕБУВАЛЕ САМОВБИЙСТВО

Шикаґо, Илинойс, 28. січня. — В однім місцевім готели застрілився з рушниці Фридерик Сіболд з роспуки по втраті маетку. Приготовавши все до страшного кроку, Сіболд закликав свою жінку на телефон, та впередивши її по свій намір, вистрілив. Жінка чула гук рушниці телефоном. Коли готелева служба вбігла до комнати, колишний банкир лежав без духа.

АКАДЕМІЧНО НАУКОВИЙ СЛІВНИК.

Харківські вісти пишуть:

В найблищому часі починається підготовча праця до видання академічно-наукового слівника. Гол. Наркомосвіти запропонував Головнауці умовитися в цій справі з видавництвом „Червоний Шлях".

БУРЯ НА ЧОРНОМУ МОРЮ.

З Царгороду повідомляють, що на Чорному морі шаліла нагальна буря, підчас якої богато кораблів потонуло та розбилося.

500 УКРАЇНСЬКИХ РОДИН ПРИБУДЕ ДО КАНАДИ

З Оттави, Онтеріо, столиці Канади, повідомляють, що сеї весни прибуде до Канади 500 українських родин з Европи, які поселяться на фармах Західної Канади.

НА ЗДОРОВЛЄ КОРОЛЯ.

На вечері який уладил російський большевицький амбасадор Крісто Раковський, коли обняв свое становище в Лондоні, він перший встав і підніс пугар, крикнув: За здоровле англійського короля Юрія V.

УКРАЇНЦІ У ФРАНЦІЇ.

Допнсуватель „Нашого Світа (виходить у Варшаві) з Франції пише:

У Франції перебуває досить велике число іміґрантів-Українців. Життє матеріяльне Українців досить тяжке, навіть тих, що змогли пристроїтись на роботу. Так наприклад на фабриці „Кнютанж" в районі Мено працює понад 200 старшин. Умови праці тяжкі. Платня за працю злиденна. Навіть кваліфіковані робітники-спеціялісти одержують таку платню, що не вистарчае на їду. Так на примір хемік, що працює в ляборато-рії, дістає небільше 14 франків денно. В Нільванж засновано товариство „Українська Громада", де відбуваються виклади і концерти. Недавно відбувся в м. Нансі концерт української пісні. Саля була переповнена переважно Французами, які з властивою горячістю обдаровували співаків оплесками і гучними „вів Укрен!" (Хай живе Україна).

КОРДОНИ УСР.

Харківські „Вісти" доносять з Москви, що там затверджено всесоюзною комісією проект постанови про кордни між Україною та Білорусю. Згідно з цією постановою у склад Волинської ґубернії УСРР. включається незначна частина території Білоруси, що находиться на правому березі річки Словехно і входить вузкою, та тонкою смугою в територію Волині. Затє Білорусі передається територія, що находиться на лівому береаі річки Словехно і тсановить частину Белковичської волости, коростенської округи волинеької ґубернії. Білорусі передається також частина словечанської волости Коростенської округи зі селом Кистівка та хутором Почток. Новий кордон приходить біля урочищ Речіца, Толкачова, Брод. Смолкова, Воронова, хуто руаДлаіп хбіссяплмбйоиеіу тора Дупліха, урочища, Кожужичина та Жидово. Далі передається для Білорусі частина бувшої юровської волости Коростенської округи. Кордон йти ме зі заходу на північ біля: Будинок стражника, Болото, Погребище, Кургани, Камінець Плоска та Ясне.

НОВА РЕПУБЛИКА НА ДАЛЕКОМУ СХОДІ.

Совєтські ґазети повідомлюють, що в Урзі великий монґольський хурулдан (парлямент приняв конституцію монґольської Народної Републики. Конституція складається з деклярації прав працюючих та самої конституції, що визначає структуру найвисших орґанів влади. Найвисшим органом влади є великий і малий хурулдан. Малий хурулдан складається двічі до року. Своєю організацією він наближається до центрального виконавчого комітету Союза совєтських соціялістичних републик. Згідно з конституцією кляса експльоаторів позбавлена цілковито виборчих прав. Хурулдан затвердив теж червоний прапор републики зі сімволічним знаком монґольської незалежности Урґу, столицю Монґолії переіменовано на Улан-Буторхото, тобто місто червоного Лицаря. Ухвалено також завести европейський календар.

Після приняття конституції виголосив хурулданови привіт представник московского комінтерну. В привіті представник комуністичного інтернаціоналу зазначив, що прийнятте конституції є великий революційчий крок монгольського народу. Цей крок свідчить про успішну революційну боротьбу східних народів.

Стільки про те большевицькі ґазети. Історія з монґольською народньою, а не соціялістичною, републикою нагадує таку ж історію з Бухарою та Хівою.

БОРОТЬБА ЗА РІДНУ ШКОЛУ НА ВОЛИНІ.

У м. Межирічі на Волині в біжучому шкільному році закрилі Поляки українську школу. В знак протесту до польської школи селяне дітей своїх не посилали. Тільки двох господарів Почтар і Тифончук, хотіли змусити своїх 14-літних хлопців учитися по польськи школі, Але на цей раз діти запротестували. На насильство „батьків" діти утекли за кордон до большевиків, залишивши записочку про се.

НЕ ТРЕБА І „КРЕСІВ"

Діло пише:

Досіль ми чували, що лише вибираючись в дорогу на Волинь і Полісся треба залишити дома годинник, нантягати потерті черевики й драну свитку й від „усякого випадку" — висповідатися і написати прощального листа всім своякам і знайомим. Тимчасом довідуємось, що привілей ідиличного настрою подорожі на „східних кресах" присвоїли собі й „західні креси". Бо ось на лінії Познань-Краків напали бандити (чи теж „диверзанти"?!) на особовий потяг, ограбили пасажирів, а двох за них за спротив ранили і викинули з потягу.

Ерріо теж хоче, щоб Америка зменьшила довг Франції.

ПАРИЖ, 28. січня. — Французький премієр Едуар Ерріо виголосив нині довго вижидану промову. Вона тривала три і пів години.

Наперед говорив він про „забезпеку Франції" і про „небезпеку для неї зі сторони Німеччини". Далі остерігав Анґлію, щоб не опорожнювала Кельну.

Відтак, немов говорячи на адресу Америки, казав, що Франція є тепер оборонним миром проти оліґархії (горстки людий, що мають власть у своїх руках, себто російських большевиків), як колись француська революція повалила оліґархію в Европі.

Вказавши сими словами, начебто Франція готовилась до боротьби проти большевицької влади в Росії, Ерріо зачав говорити про воєнні довги.

Ті довги, казав він, стремлять як ніж у серці Франції. Франція, казав він, „у засаді" ніколи не відкидала і не відкидає своїх довгів, одначе останні воєнні довги се не тільки справа фінансова й економічна, але також і моральна.

Опісля він приеднався до недавньої промови посла Марена, котрий заявився був за сим, щоб Америка зменьшила француський воєнний довг, чим показав, що теж приєднуеться і до його погляду за зменьшеннем довгу, що в Америці було викликало негодованне.

НІМЕЧЧИНА ХОЧЕ „ЗАБЕЗПЕЧИТИ" ФРАНЦІЮ.

ПАРИЖ, 28. січня. — Тутешні ґазети подають вістку, що Німеччина робить заходи, щоб заключити з Францією і Бельґією умову про „забезпеченне" границь Франції і Бельґії.

По сій умові відпала би потреба французько-польського союза.

СТРАЙК В ПАЛАТІ КОРОЛЯ.

ЛОНДОН, 28. січня. — В королівській палаті Бакинґен застрайкували палячі і світильники. На їх місце прийшли „добровольці" (страйколоми), а страйкарі ходять біля палати з написями, що вони страйкують ізза платні.

МИКОЛА МИКОЛАЄВИЧ ЗБИРАЄ АРМІЮ.

ПАРИЖ, 28. січня. — В тутешніх російських кругах запевнюють, що великий князь Микола Миколаевич одержав велику позичку в Америці і будує нову російську армію, яка має увійти до Росії на випадок внутрішнього перевороту. Він, як кажуть. збирає свою армію в Польщі і в Сербії.

ТИХОН УМИРАЄ.

БЕРЛІН, 28. січня. — З Росії повідомляють, що большевицька „Чека" отруїла через своїх аґентів патріярха російської православної церкви Тихона і він тепер умирае в Донському монастирі.

ЗДОРОВЛЄ ТРОЦЬКОГО.

БЕРЛІН, 28. січня. — Московська большевицька ґазета Правда пише, що коли недавно спитали приятелі Троцького про його здоровле, він відповів різко:

— Я ще не читав ранішніх ґазет!

Та нині рано вже московські ранішні ґазети подали, що Троцький дуже хорий і їде лікуватись на південь, то може він, по прочитанню сього звідомлення, дійсно туди виїде.

ФРУНЗЕ НА МІСЦЕ ТРОЦЬКОГО.

БЕРЛІН, 28 січня.— З Росії повідомляють, що „совнарком" іменував уже на місце Троцького комісарем війни і головою воєнної ради ґенерала Фрунзе, Німця, котрий давнійше був воєнним комісарем на Україні.

СЕЛЯНИ ВБИВАЮТЬ ДОНОЩИКІВ.

МОСКВА, 28. січня. — В грудні минулого року убили селяни в Росії і на Україні 83 „сількорів" (сільських кореспондентів).

(Се „кореспонденти" до большевицьких ґазет, які доносять про всякий рух проти большевицького „ладу").

ЗАМАХ НА ГОРТІЯ.

БУДАПЕШТ, столиця Румунії, 28. січня. — Коли мадярський реґент адмірал Горті нині їхав поїздом, невідомий заговірник стрілив з рушниці у віз, де він сидів. Куля минула його. Заговірник втік.

ПО ОПЕРЕАЦІЇ СУН-ЯТ-СЕНА.

ПЕКІНҐ, столиця Китаю, 28. січня. — Провідник Південного Китаю, др. Сун-Ят-Сен, котрий недавно перебув операцію рака, ще живе, але стан його здоровля критичний.

ПОСУХА И ОГОНЬ В ЯПОНІЇ.

ТОКІО, столиця Японії, 28. січня. — В Японії була 5 місяців посуха, яка в додатку спричинила також богато пожарів.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Ситі і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ДІЛО ПРО ОБЄДНАННЄ

Львівське Діло пише:

Останній конґрес Обєднання, що відбувся в жовтні, 1924, вніс в життє американських Українців деякі примирення орґанізаційно-групових антаґонізмів і причинився до консолідації опінії заокеанської еміграції в напрямі скріплення допомоги Рідному Краєви. Се помітно на збільшенню датків на народні цілі і на виступах Обєднання, які відзначуються не тільки широким розуміннєм обовязків еміграції супроти Рідного Краю і поінформованостю про старокраєві відносини, а також більшою певностю себе, ніж се було раніще, се значить переконаннєм, що американська еміґрація тепер всилі дати більшу поміч Рідному Краєви, ніж яку могла дати минулого року. Таке враженнє справляє останній комунікат Управи Обєднання з листопада, 1924.

В комунікаті подаєть ся між іншим характеристика відносин в краю під оглядом політичним, економічним і культурним і визначуєть ся відношеннє самого Обєднання до цілого краю старокраєвих справ і потреб.

СХІДНА ГАЛИЧИНА І ПОЛЬЩА

Редактор варшавської польської соціялістичної газети „Роботнік", Голувко, писав недавно в тій газеті таке:

Без сумніву Східна Галичина щодо свого простору, економічного життя, природних богатств, положення між Росією, Польщею, Чехо-Словаччиною і Румунією має всі обективні дані, щоби бути малою самостійною державою.

А всежтаки польска демократія противиться незалежности Східної Галичини з огляду на її внутрішні національні відносини. Бо ся країна на протязі шестисот літ звязана з Польщею, її польске населеннє вважає себе співгосподарем краю, польске населеннє дало тій країні культуру і економічні богатства; воно зрештою є передовим чинником в кождій ділянці життя.

* * *

Тесаме можна сказати про пруську Польщу, де за стокількадесять літ Німці дали тому краєви культуру.

Тесаме можна спеціяльно сказати про Горішній Шлеск, який протягом 700 літ належав до Німеччини і з нею цілком зжився.

А прецінь версайська мирова конференція віддала ті землі Польщі.

Чому? Тому, що німецька культура при помочі державної машини давила і нищила культуру польску, культуру більшости населення Познанщини і меньшости населення Горішнього Шлеска.

Тут версайська конференція сказала, що держава не має права насилу нищити культури народу і дала придавленому народови змогу шляхом самостійности визволити свою культуру і економічне життє народу.

Але у справі Східної Галичини поступила вона цілком противно. Там культура 4-міліонового українського народу і його економічне життє були придавлені горсткою польського урядництва і алянтська конференція сказала, що се добре, що так має і далі бути. Ще віддала се урядництво під опіку польскої держави, аби була запорука, що воно не змінить того ярма, яке за небіжки Австрії наложило на український нарід, але радше ще страшнійше ним давити-ме поневолений нарід.

Алянти (а радше Французи) думали так як Поляки хотіли, а тепер Поляки тільки повторюють стару пісню.

Між тими Поляками є і соціялісти. Є і редактор соціялістичної газети „Роботнік", Голувко.

Та Україні мають такусаму рацію, коли хотять Східну Галичину визволити, як мали Поляки у справі Познанщини. Се, що Східна Галичина була 585 літ у польській неволі, не промовляє за тим, щоб вона далі була у тій неволі, але за сим, щоб вона як можна найскорше з тої неволі висвободилася. Се, що Поляки хотять бути співгосподарями краю, раціональне і їм належиться тілько прав, кілько прав 14% населення повинно належатись, але не всі права і привілеї, або й права диктатури горстки над народом. Се, що Поляки дали культуру і богатства Східній Галичині, неправда, бо вони там нищили культуру, а богатства забирали для себе. І вони не передовий чинник у жадній ділянці, кромі урядничої, яка панує силою війскових і поліційною над народом.

Значить, по усякій справедливости і по розумній рації Східна Галичина не повинна належати до Польщі і не буде.

СПОМАГАНА ЕМІҐРАЦІЯ ДО КАНАДИ

Канадійське правительство в спілці з британським правительством має сього року спровадити з Англії до Канади і поселити на фармах 1,200 родин, а слідуючого року 1,800 родин. Сі люди мають приїхати до Канади на зовсім нових условях, які не знали тисячі поселенців, що приїхали перед ними. Буде се т. зв. спомагана іміґрація". Нові іміґранти не тільки будуть мати заплачену дорогу, але й дістануть фарми, на яких відразу можна буде ставати до управи ріллі. Поселенець дістане грошеву запомогу на збудованнє хати, купно зарядів і худоби і т. д. Все, що від нього буде потрібне, те зараз орати землю, засіяти її і збирати плоди.

Сих іміґрантів Канада хоче головно з Англії.

Політика західно-українських земель.

(З празької Національної Думки).

(Докінченнє)

Розуміється утворити таку орґанізацію зовсім не значить спинити всяку боротьбу ідей, партій інтересів. Ся боротьба може й мусить вестися, як ведеться вона в державі, хоч існує одна державна влада. Тільки, як в державі боротьба ідей, партій інтересів, не сміє розсадити держави, — так тут ся боротьба мусить вестися ще обережнійше, ще льояльнійше, щоби не розсадити центральної орґанізації, яка не матиме на свою оборону тої фактичної сили, яку має державна влада, а тільки силу моральну.

Так само розуміється, що ся центральна орґанізація не мусить знаходитися і що до партійного і що до особистого складу все в одних руках бути чимсь, спетріфікованим, к закамянілим, тільки буде словом відношення сил серед українського народу.

І коли я після 15. марта 1923 р. зазначував, що в інтересі державної традиції такою центральною орґанізацією повинна стати Українська Національна Рада, то се зовсім не значить, що вона в тім складі, в якім виконувала владу на території західно-української Народної Републики, має остати на віки. Я все зазначував, що її треба зорґанізувати й поширити на всі українські землі під Польщею. Коли се з яких небудь причин показалоси би неможливим треба утворити би нову центральну орґанізацію. З особливим натиском треба зазначити, що така центральна орґанізація потрібна в першій мірі для внутрішної політики, а тільки опісля для закордоної. Адже власне внутрішнє життє вимагає щодня директив, які давалиби напрям діяльности їх національних орґанізацій. — Яку політику мають вести українські посли в соймі, які становище заняти до окремих актів польської влади, як ставитися до акції польського громадянства і т. д. всі ті справи вимагають вказівок і пояснень, коли українська політика в Польщі (політика в найширшім розумінню сього слова!) має бути справді політикою нації, яка вважає себе орґанізмом окремим від польської держави.

Що до закордоної політики, то плянова постійна акція на міжнароднім полі можлива тільки тоді, коли в краю, іствувати ме сильна, авторітетна центральна орґанізація, яка утворить відповідні орґани, дасть їм моральний авторітет і матеріяльні засоби, означить їх компетенцію, словом, буде вважати своїми орґанами для закордонної політики. Тільки таким способом буде забезпечений звязок між краєм і тими, що ведуть акцію на міжнароднім полі тільки таким способом уникнеться подилу на „край і на еміґрації".

З огляду на те, що західно-українські землі находяться під ворожою державною владою, управляти всею міжнародньою акцією з краю (як у державі) міністерство закордонних справ управляє закордонною політикою) важко, майже неможливо. Тому краєва центральна орґанізація повинна утворити закордонний центр, який через свої орґани вів би акцію на міжнароднім полі.

Те, що край доси не утворив закордоного центра і не подбав про те, щоб той центр мав змогу як найширшої акції, являється найбільшим занедбаннем політики західно-українських земель після 15. марта 1923 р. Якраз тоді, коли треба було ділом заманіфестувати, що західно-українські землі, хоч горою держави антанти признали їх Польщі, вважають себе окремою цілістю і зуміють виступати, як окрема цілість, як у Польщі, так і на міжнароднім полі, оставлено на міжнароднім полі вільну руку Польщі, не протиставлячи їй нашої акції.

Теперішна провізорія з президентом Ради, яка іствувала тільки „де юре" а не також „де факто", не дає орґанізаційних основ при недостачі однодушного політичного підперття краю, безпостійного матеріяльного забезпечення і тому безпотрібного апарату праці, — така провізорія є тільки конечністю, яку як найшвидше треба треба заступити орґанізованим центром.

Через недостачу зорґанізованої акції на міжнароднім полі богато можливостей, які ми могли використати для нашої справи, пропали. Плянова акція перед Союзом Націй в рамах договору про охорону національних меншостей, участь в ріжних міжнародніх конґресах, пропаганда впресі, впливанне на політику окремих держав в напрямі корисним для нас, — все те могло на протязі минулого року принести богато користи, колиб було використане як слід.

З окрема вкажу на можливість українсько-української одноцільної акції всіх національних меншостей Европи, яка скрізь здобуває прихильників. В сій акції ми моглиби обняти провід і повести її в напрямі, корисним для нас, — якби тільки мали добре зорґанізований апарат для міжнародньої акції.

Отсе в загальних рисах ті позитивні задачі, які стоять перед західно-українськими землями. В рамах сеї статті, я міг тільки вказати на них, бо кожда з них вимагає докладного обговорення. Кінчу бажаннєм, щоб через рік можна було ствердити, що край сповнив ті задачі.

Створений мировими договорами міжнародний стан має стільки недостач, що мусять підлати все новим змінам, які зазначились вже й доси (прим. у відношенню держав антанти до Німеччини, або до Радянського Союза). До сих змін належить також ревізія пльськькго питання. Цілий ряд даних, як в міжнародній політиці, так і в нутрішних відносинах польської держави, промовляє за тим, що Польща в теперішних границях є тільки сезонова держава. Коли ся ревізія польського питаня має принести західно-українським землям визволення і зединення, вони в змаганню до неї і переведенню її мусять виступити як активна сила. Для сього вони мусять здобутися на орґанізацію й політику, яка пророчисто маніфестувалаби їх окремішність від Польщі і їх змагання відділитися від Польщі і зединитися з матірним пнем.

Проф. Др. М. Лозинський.

В РІДНІМ КРАЮ.

В рідним краю йде час весело нам
Під стріхою в низенькій хаті,
Ми щасливі, не заздрісні панам,
Що сидять на шовках в палаті.

Тут щодня при заході сонця,
На селі гамірно уличками,
Ідуть по воду: Маруся і Гандзя,
І кілько то жартів з парубками.

Сніжок покрив землю і стріхи,
Сливи і груші кучеряві,
Скриплять високі оріхи,
Десь скрипку чути на забаві.

Дівчата прядуть, дід старенький,
Цікаву казку повідає,
Як давно козак молоденький,
З неволі дівчину визволяє.

Петрусь поглянув на Ганусю,
Дівчатко чомусь спаленіло,
Спустило очка чорні в землю,
І веретено знов зашуміло.

Вже пізно, зіроньки сияють,
На дворі тихо як в святини,
Кругом лиш сон, всі спочивають,
З надією до завтрішньої днини.

І так весело плине нам час,
І день і нічка, — я думаю,
Нема милійше як у нас,
На Україні, в рідним краю.

В Словиті, 23. грудня, 1924.

Д. Захарчук.

РІДНА МОВА В ЦЕРКВІ.

(Священикам під розвагу).

О. Володимир Герасимович, парох Терпелівки, в збаразькому повіті в Галичині, пише осьщо в перемиському Українському Голосі про справу рідної мови в церкві:

Сьогорічна торішня боротьба, а й могти примусового целібату так, що забсорбувала, що зівсім понехали мн другі теж немаловажні питання з нашого церковно-народнього життя. А виходить що і це треба робити і те не занедбувати. Гадаю, що нікому ані пояснювати, ані нікого переконувати не потрібую, що під сучасну хвилю в нас на всіх ділянках таки йде тай іде до гіршого. Що твориться з сільською школою, це всякий бачить з дня на день своїми таки очима. Так штудерно закручено, щоби школярики чимраз менше мали нагоду довідатися: хто вони такі чиї діти. Дитина не винесе зі школи найелементарніщих відомостей ні про свою рідну бувальщину, ні про свою рідну землю. Доста з неї, як навчать її там, яка була бувальщина держави, до якої теперь належить. Ще велике щастє, що цих предметів велять вчити в чужій мові, бо бодай у дитячих головках з вислуханого не богато затримається, мовляв, одним ухом увийшло, другим вивітріло. Теж всякому звісне преприкре положенне цих білих Муринів, які цих предметів мають навчати, особливе, коли вони не мають чести причислятися до державної нації. І хоч їх, цих білих Муринів, підтягнуто на щабель державних урядовців, то з другого боку так обмежено їх рух, так спутано всілякими розпорядками, що годі собі уявити душевних мук цих бідних людців. Всякий з них висить на тай тонесенькій ниточці, що леда-що, ні, не леда-що а простого примха найблизчого наставника, а вже його нема — може його каміння товкти а дітям старечі торби пошити. Словом, — ясно, що ці люди перестали бути (й то нераз мимо найкращої охоти) культурним чинником для рідного народу на селі.

Годіж молодь зіставити ось так на поталу. Годі, щоби вона не дізналася: „чия правда, чия кривда, та чиї ми діти"!

Надходить Свят-Вечір Христового Різдва, одна з цих роках торжественних хвиль, коли то українська сімя полишає на часок на боці всі свої злиґодні, засідає посполу до святої Вечери, складає собі побажання всього кращого й зазирає несміливо за занавісу майбутнього, обмірковує, комбінує, пляную, ворожить.

Під цю хвилю лину до Вас, достойні, священичі Сімї: при святій Вечері обдумайте, порадьтеся, побалакайте, якби то не дати забути нашій — особливе сільській молоді: „хто вони, чиїх батьків діти". Ви сьогодні одинокі, культурні стійки по наших селах! Ви ще поки що не так спутані, як інші. В Ваших руках і засоби до цього! Тільки дрібку доброї волі!

Один такий проект зважуюся кинути між Вас, Всечесні Отці-Собраття:— Всякий з нас має строго приказано в неділі і свята, після вечірні, відбути бодай пів години катехізації з молоддю в церкві. Докиньте до цього ще другої пів години, теж катехізації, за якої предмет візьмемо собі історію рідної нашої Церкви від найдавніщих часів аж по сьогодня. А що історія нашої многострадальної Церкви так переплітана зі світською історією нашого Народа й її темні та світлі хвилі були ділом на всіх просторах України, то саме собою вийде, що таким чиномперейдемо з нашою молоддю в Церкві непомітно курс рідної історії й ґеоґрафії й доповнимо те, чого їх школа не сміє навчити. Та щоби таке гарне діло перевести як слід, придабися й підручник до нього. Тож у другій мірі обертаюся з проханнем до доброго серця наших спеціялістів, церковних історіків: дайте нам чимскоріш таку книжочку в руки, з якої нашу сільську молодь можнаби навчити любити свою рідну Церкву, свій рідний Нарід, свою рідну землю. Bis dat, qui cito dat! (два рази дає той, хто скоро дає).

Не топлять рідним теплом у школі, розложім те рідне багаття в церкві, там перед образом Того, Який розпростер Свої найсвятійші руки і кличе: „Прийдіть до Мене всі томлені і обтяжені, а Я успокою вас!" Даймо народові відчути, що він заморожений стужею щоденного життя бодай у неділю чи свята знайде захист і тепло рідне в домі Милостивого Спаса, звідкіля повіе на нього рідний теплий леґіт. Постановім собі з цим Різдвом аж то всюди, в кожній церкві нашої церковної провінції, читати народові на Службах Божих св. Євангелля після перечитання офіціяльного славянського тексту теж і в українському перекладі. До нього маємо вже для вигоди видану Пр. ОО. Василіянами в Жовкві-осібну книжочку п. н. **„Апостоли і Євангелія на всі неділі і свята цілого року, українською мовою 1922"**, яка з оправою коштує 1 золотого. По деяких околицях цей звичай вже від кількох літ практикується, але ще не всюди. Хайже в 1925 р. заведеться його вже в кожній церкві нашого краю!

Я завів цей звичай у своїй парохії в 1920 р., до чого спонукала мене одна статейка в тодішній „Громадській Думці" п. н. „Отче наш" і то вперве перечитав я своїм вірним Господні Страсти в Великий Четвер з одинокого під той час одобреного духовними Властями перекладу, виданого Всч. О. Мітратом Бачинським. Ніколи не забуду того враження, яке викликало відчитання страстних Євангелій у рідній мові на моїх парохіян. Всі слухали з затаєним віддихом, ніхто в церкві не поворухнувся, тільки сльози котилися горохом по внезнаженних обличах. Якже вони, сердешні, відтак мені дякували. І від цього часу читаю так завжди що неділі й свята. Згодом поширився звичай по цілій нашій околиці.

Подумайте Отці-Братя над цим і де ще цього нема, попробуйте завести, бо великі слова св. Апостола Народів, написані до Коринтіян: „В церкві волію пять слів сказати моїм розумом, щоби й других навчити, як десять тисяч слів незрозумілою мовою". (І. Кор. XIV.19).

А після Служби Божої навчіть ще людей заспівати навколішках пісню: „Боже великий, єдиний"... то всякий вийде з Божого дому підбадьорений скріплений на душі, загартований на всякі хуртовини робучого буденного тижня й вижидатиме тої неділі, коли знов зможе загрітися при ватрі рідної своєї церкви.

З побажаннєм всього найкращого кличу до Вас, Братя, нашим прастарим різдвяним кличем: Христос родиться — Славіть Його!

КОМУНІКАТ ГАЛИЦЬКОГО НАРОДНЬОГО КОМІТЕТУ

Зізд повітових Орґанізаторів Української Народньої Трудової Партії виніс на нараді у Львові дня 25-ого грудня, 1924 р. отсі постанови:

1. Зізд Орґанізаторів У. Н. Трудової Партії протестує против видачі судови членів української парляментарної репрезентації.

2. Зізд стверджує, що видача членів української парляментарної репрезентації судови є дальшою мірою польських адміністраційних властий в ціли приневолення українських послів до пасивности у боротьбі за права своєї нації.

3. Зізд однодушно одобряє працю української парляментарної репрезентації і її рішуче становище в обороні прав народу та висловлює їй довіре в дальшій боротьбі за здобуттє належних прав українському народови.

За Президію Зізду:

Др. ІЗИДОР ГОЛУБОВИЧ, АРКАДІЙ МАЛЕЦЬКИЙ.

О. Олесь.

О, БОЖЕ, ВОЛЮ ЗАХИСТИ!

Вчорашні спільники на нас здіймають
[зброю,
Ідуть з мечем на нас брати,
Готові братньою укорю
Нас на Гологофті розпстяи, —
О, Боже, Волю захисти.
Сліпою помстою і кровю
Їх груди дихають в огні...
Закрийте Волю хоругвою,
Не дайте впасти їй в борні...
Північний Привід в даелні.
Червона пара над землею,
Кричать над Волею круки...
Невже розлучимося з нею,
Невже від братньої укри
Впадуть підкошені квітки?!...
О, схаменіться! Тільки дайте
Напитись сонця і краси,
А потім бийте, ріжте, крайте,
Тіла рубайте, як ліси,
І Волю розірвіть, як пси.

ПОМІЧ СТАРОМУ КРАЄВИ.

З нагоди сего-річних різдвяних Свят, Український Демократичний Клюб в Ню Йорку вислав $110.— на поміч старому краєви, а $20.— жертвував на добродійні цілі в Америці.

Зі згаданої суми вислано слідуючі квоти на такі цілі:

До Львова:	
Українським Інвалідам	$20.—
„Рідній Школі"	$20.—
Ювилейний дар „Просвіти"	$20.—
До Тернополя:	
Українським сиротам	$50.—
На американські цілі:	
Амер Червоний Хрест	$10.—
„Ню Йорк Америкен" різдвяний і запомоговий фонд	$10.—
Загально	$130.—

На повисші цілі член У. Д. Клюбу гром. Петро Дацко заколядував $104.— Коляду зложили: Пет. Дацко, Ів. Нагірний і Ол. Семусь по $10; Ів. Семусь, Ол. Лукен, Ст. Лукіянський, Бетлинський, А. Й. Лесняк, Ів. Підгірний, Ол. Проців і Й. Урбан по $ 5; Мих. Возьний і Гр. Сеник по $3; Ф. Конюх, Анна Головчак, Ів. Гаврилко, М. Опришко, Я. Кузик, Т. Маліочка, Н. Гладун, Ів. Ґрамек і М. Піщак по $2; В. Цимбала, Й. Лус, В. Мисьняк, А. Васильців, Ф. Золон, В. Івасько, Жуків, п-на Путна, Марія Руба і В. Куницький по $1.

Всім жертводавцям щира подяка.

Заряд У. Д. Клюбу.

Недобитий.

МАМА.

Мамо люба, рідна, мила!
Знаю: тужиш все одна...
Болем серця вся ізнила,
Сльози вилила до дна.
Бачу: встала й до віконця —
Виглядать чи не йде;
Запитати ще раз сонця,
Чи не скаже, де він, де?
Але сонце засміялось
Й мовчки в небо поплило...
Знов Ти зраджена осталась,
Похилила знов чоло...
Чую: ночами невтішно
Скиглиш чайкою весни:
Когось молиш палко-ніжно,
Щоб явився хоч у сні.
Але сон не йде на очі:
Змитий слізми, десь поплив...
У пекучий присок ночі
Твоє серце спопелив.
І ти стомлена журбою,
Піччу клякнеш до землі
І молитвою до Бога
Линеш, знявшися з землі.
І у Бога вже питаєш,
Де Він сина заховав;
Просиш, молиш, припадаєш,
Щоб у друге дарував.
Бог незрімою рукою
Твеї торкнеться душі,
І заснеш ти в супокою
В передранішній тиші...
А як день у вікна блисне,
Виглядаєш сина знов,
Знов журбою груди стисне,
І ти тужиш, Мамо, знов...

БОРОТЬБА ЗА ЦЕРКВУ.

Сучасне лихоліттє яке тепер переживає наш нарід не оминуло й церковних вдносин. Усім нам загально відомий похід проти православної церкви на північно західних українських землях, зокрема на нещасній Холмщині, касування православних парохій і насильне відбирання православних церков і їх переміна на римо-кат. костели.

Цей наступ йде однак не лише на українську православну церкву. Не минає він й української греко-кат церкви хоч може не має він такої яркої середньовічної форми, як на Волині ич на Холмщині, бо в Галичині стрічає він більше зорґанізований опір і тут принайменше до певної міри треба рахуватися зі зовнішним чинником — Римом. Похід йде посередньою дорогою — через задержаннє ознаки федеральних часів приватного патронату, через відданнє гр.-кат. духовенства в залежність від польського уряду у формі спротиву проти канонічної інституції, у формі касування посад греко-кат. катехитів, у відсутности допомоги на відбудову знищених війною церков і парохіяльних будинків (не хотять затверджувати контрактів на продаж церковного ерекціонального ґрунту на сю ціль), не дають платні професорам гр. кат. богословських ліцеїв, хоч забрали припадаючу на Галичину часть майна з колишнього австрійського релігійного фонду, примушують гр.-кат. парохіяльні уряди вести переписку по польськи і т. д. **Одним словом польський дохід йде всюди не лише на українську школу, не тільки на українське селянство шляхом на саджування на „кресах" польських кольоністів, але постепенно зі що раз більшою силою і на греко-кат. церкву, зглядно її установи.**

Нині хочу змалювати одну тільки картину з боротьби за богослужебну каплицю в присілку Маріяна с. Купчинець тернопільського пов., що в дечім нагадує сучасні відносини на Холмщині.

188 р. вибудовано богослужебну каплицю в Маріянці заходами тодішного пароха Купчинець о. Володимира Микитки, нині пароха Струтина нижного, пов Долина і коштом чотирох господарів Маріянки: Андрія Бойка, Романа Мосевича, Михайла Дембіцкого і Антона Паперовського. Усіх Українців гр. кат. віроісповіданя. Каплицю побудовано на парц. гр. ч. кат. 4778 громади кат. Купчинці, що була власністю цієї громади і яку рада громадська дарувала під будову каплиці.

Згадана богослужебна каплиця (церковця) служила для релігійних потреб гр.-кат. мешканців великого присілка Маріянки, а ключі від неї були все на перехованню у Антона Паперовського, а після його смерти його сина Степана, господаря і провізора церковного в Маріянці. В церковці відправляв богослуженнє гр.-кат. пароха з Купчинець а тільки часом і то все за кождочасним окремим дозволом гр.-кат пароха з Купчинець — також і латинський парох з Настасова куди належать нечисленні латинники з Маріянки, як це ствердив протоколярно 8. березня ц. р. о. Вол. Микитка в доходженнях перед гр. кат Ординаріятом у Львові..

Так було через 35 літ. Аж дня 29 вересня 1923 р., латинський парох з Настасова кс. Паліхлєб без відома гр. кат. пароха в Купчинцях і в часі неприсутности церковного провізора Степана Паперовського забрав від його жінки ключі від церковці для відправлення вечірні, (було це на св. Михайла після рим.-кат. обряду. По вечірни кс. Паліхлєб поздирав і поховав до кишені синьо-жовті хоруговки, якими діти прикрасили вівтар. В якийсь час кс. Паліхлєб ще раз увійшов без дозволу до церковці для відправи богослужения.

Теперішний парох Купчинець о. Ю. Колодій віднісся сейчас до митрополичого Ординаріяту у Львові, куди поїхала також депутація парохіян. О. митрат Бачинський, що заступав тоді неприсутного митрополита, припоручив устно депутації держати церков цю у своїх руках, а митроп. Ординаріят зробив це письменно доручаючи о. Колодієви стояти на сторожі прав власности богослужебної каплиці в Маріянці, що є виключною властю гр.-кат. парохії в Купчинцях і держати ключі від неї у себе.

Про це рішення ординаріяту повідомив о. Колодій 7 грудня 1923 кс. Паліхлєба з тим, що з богослужебної каплиці може користати тільки за його окремим письменним дозволом. Кс. Паліхлєб листом з 12 квітня ц. р. відмовив о. Колодієви права до виключної власти богослужебної каплиці і рівночасно віднісся о поміч до старости в Тернополі, котре очевидно, стануло від разу по його стороні Письмом з 28. квітня ц. р. ч. 16784 візвало тернопільське староство о. Колодія, щоби порозумівся з власником дібр Маріянки Вшелячинським в цїли уможливлення відправи в обох обрядах в богослужебній каплици в Маріянці, на що о. Колодій письмом з 12 травня м. р. відповів представленням дійсного стану, покликуючись на зізнання о. В. Микитки і місцевих парохіян (там є парохом від серпня 1923 р.)

У відповідь на це, староство в тернополі письмом з 27. травня м. р. візвало громадську зверхність в Купчинцях до переведення доходжень в Маріянці в справі тамошньої богогослужебної каплиці і предложення справи староству. Це і зроблено і гр. зверхність в Купчинцях письмом з 26 червня м. р. потвердила в цілости зізнання о. Колодія в повищій справі.

Але староство тернопільське не зважуючи на представлення о. Колодія і гром. зверхности письмом з 28. червня м. р. зажедало від о. Колодія, щоби аж до покінчення спору передав ключі від богослужебної каплиці в Маріянівці тамошному дідичеви Вшедячинському (Полякови), котрий буде видавати ключі одному чи другому парохови в міру, цього, хто буде відправляти.

Дня 10 липня м. р. була депутація купчинецьких громадян в тернопільськім воєвідстві і зложила там обширний меморіял, підписаний начальником громади в Купчинцях і представникам Купчинець і Маріянки з зажаленнем на односторонне поступованнє тернопільського староства, що без правно вмішується в нутрішні справи греко-кат. церкви.

Окрему жалобу в повищій справі вніс гр.кат Ординаріят у Львові, але тернопільське воєвідство рескриптом з 2 серпня 1924 р. не узгляднило ані цієї жалоби, ані меморіялу громадян Купчинець і Маріянки і відкинуло рекурс гр. кат уряду парохіяльного в Купчинцях проти зарядженя староства передачі заряду богослужебної каплиці в Маріянці в руки двірського обшару в Маріянці з причини, що тимчасове зарядження політичної власти не іпдлягає оспоренню. Подаючи цей рескрипт до відома о. Колодія тернопільське староство письмом з 8 серпня м. р. візвало о. Колодія щоби під загрозою кари до трох днів зложив ключі до богслужебної каплиці в Маріянці до заряду двірського обшару в Маріянці.

Цього очевидно не зроблено і староство в Тернополі письмом з 15 вересня м. р. ще раз зажадало від о. Колодія видачі ключів двірському обшарови під новою загрозою, яку невно і виконано, накладаючи на о. Колодія 150 золотих згл. 14 дневий арешт, проти чого внесено рекурс.

Боротьба ведеться дальше. Купчинці з присілком Маріянка є одною з найбільше національно свідомих і активних українських громад в краю (тут працювали пок. посол Думка і сімя Гарматіїв) і її громада і уряд є також в наших руках. В боротьбу мішається вже і державна поліція, не тільки польський двір і священник з Настасова, хоч горсточка місцевих латинників стоїть зовсім з далека. Кс. Паліхлєб великий польський шовініст, хоче конче на разі прийти у співпосіданнє богослужебної каплиці, збудованої виключно засобами гр. католиків і тільки для їх релігійних потреб, щоб опісля двоиаустися на добре і зробити з неї нову польську „пляцуфку" на „кресах"

Покищо справа не вирішена О. Колодій відослав ключі від богослужебної каплиці до Митрополичого Ординаріяту у Львові і тепер з неї ніхто не користає бо зачинена. Громада однак не хоче уступити перед нахабністю польського обшарника й польського ксьондза і з цієї причини готово прийти до подій, що може відбитися широким відгомоном і поза границі Польщі.

Др Степан Баран.

ПРОРОКОВЕ ОКО

— або —

ІВАСЬ БИСТРИЙ І ЙОГО ПРИГОДИ

за В. Лозинським переповів М. Ценівський.

(Продовження)

(33)

На ділі не море нам страшне було, а люди, бо ледви ми виплили на повніще море, бачу як з берега Турки кличуть у нашу сторону, руками показують і знаки якісь роблять ід пристані, а від пристані і від цих двох ґалер готовляться човна, щоби пуститися за нами в погоню. З батька піт струєю ллється, карок почервонів йому, бо кров набігла, постогнує лише, а веслом так працює, що лише слухати чи ребра йому не тріщуть, а як погляне за себе, каже:

— Пропали ми, Івасю, пустили на нас скорі човна на шість весел, не змовиш і трьох молитов, а зловлять нас!

Вже йому й руки почали опадати з умучення й розпуки, що все це нінащо. Аж бачимо перед нами, може на один вистріл із лука впоперек перепливає зовсім великий корабель, у дві щогли, з розпущеними парусами.

З трівогою впялив я в нього очі; я думав, що він нарочно перетинає нам дорогу, щоби задержати нас, аж дожене нас погоня. Аж бачу, що на самому кораблі і на одному парусі виписано великими буквами:

КАТАКАЛЛО.

— Катакалльо! — викликнув я, бо пізнав, що то тойсам напис грецькими буквами, який я бачив на скринях і белях у товаровому складі пана Ярослава Шпитка у Львові, а котрий мене павпер навчив читати.

Зриваюся отже на рівні ноги в човні і на весь голос як міг лише, кричу:

— Катакалльо! Катакалльо!

На покладі корабля стояло кілька людий, а один із них мусів бути старший, бо був так зодягнутий, як лише богаті Греки зодягалися. Тіж, що були з ним, стояли подальше — як би з пошанівку.

— Катакалльо! Катакалльо! — кричу я наче божевільний і руки простягаю благаюче до цих людий.

Тимчасом наше човно мчалося простісенько до корабля. Батько з усієї сили працював так веслом, щоби виминутись, бо боявся, щоби нас цей великий корабель не переїхав, бо напевно був би затопив нас. Нараз бачу, цей Грек дає якийсь приказ своїм людям і рукою вказує на нас. Один із людий хапає товстий шнур, звинений наче в обруч і до нас з такою силою і так вправно кидає, що ця линва, — бо то була корабельна линва — розвинулася в воздусі й влетіла кінцем до нашого човна.

Батько схопив линву, казав мені хопитися її з усієї сили і сам хопився, а потім разом зі мною: бух! до води. Скупалися ми висше чуба, аж нам добре налилося в уха, а море накривало нас що хвиля своїми филями. Та ці люди на кораблі почали зараз нас тягнути до себе і витягати на поклад, аж нас так витягнули на сам корабель. А крайня була пора, бо я вже не міг додержати линви в руці і був би вже й опустився за малу хвилинку і в морі напевно потонув. Ледви я отік із води й набрав віддиху, бо гіркої води добре напився, а вже як божевільний знову кричу:

— Катакалльо! Катакалльо!

Мій батько, хоч ані знати ані догадуватися навіть не міг, що значило би це слово, але наче повірив у чудотворну його силу, кричить і собі за мною: Катакалльо! Катакалльо! — дуже голосно й раз-у-раз, що як собі згадаю це сьогодня, то сміх мене збирає з цього кликання, але тоді мені зовсім не було до сміху.

Тимчасом корабель, що на нього витягнули нас із води, плив скоро дальше. Цей старший на покладі говорить щось до нас, але ми не розуміємо. Я не можу нiщо відповісти, лише знову кажу: Катакалльо! — а батько за мною таксамо: Катакалльо! — Тоді люде на кораблі давай з нас сміятися, а один із них, що лише я скажу: Катакалльо! — вказує пальцем на цього Грека, котрого я вважав старшим на кораблі. Взяв я це за знак, що до нього маю говорити і прошу його на-пів по українськи на-пів по болгарськи, щоби змилосердився над нами. Зрозумів мене цей Грек і говорить до мене болгарсько-українською мішаниною:

— Я Катакалльо, котрого кличете! Ви певне з Червоної Руси?

Кажу, що зі Львова. Він відповідає, що бував у Львові і що там торговлю з купцями має. А я на це:

— З паном Ярославом Шпитком! — і зараз додаю, що я служу в пана Ярослава, що з паном Гарбарашем прибув тут із валкою, батька шукати й з неволі викупити та що цей тут чоловік, то мій батько.

Знав цей Грек — а був то вельми знатний купець із острова Хіос — також і пана Гарбараша. І почав мене тепер випитувати про своїх знакомих Греків, що були з його батьківщини, а у Львові займалися торговлею: про пана Корнякта, про пана Лянгіша, про пана Ґарбу, про пана Мезапету, про ана Теофіля Яні, а я відповідав, бо їх усіх знав або з самого назвища або й бачив їх у пана Шпитка. Я добре знав, чим котрий з них торгував. Слухав мене пан Катакалльо вже з більшим довірям і цікаво. Колиж я йому розповів, як мій батько з ґалери втік і як нам Бог поміг рятуватися перед зрадою Йована. І каже пан Катакалльо:

— Не можете тут остатися на мойому кораблі, бо я пливу там, куди вам не треба, але підплинемо під Святого Ніколю (так називалася одна мала рибацька пристань на побережжу), там вас дам на такий малий корабель, що попри самі береги якраз пливе в сторону Добруджі — тай хай вас Бог дальше провадить.

І так зробили з нами. Під Святим Ніколою перевезли нас човном на цей малий рибацький корабель. Пан Катакалльо цьому, що був на ньому як старший, сказав щось по грецьки, мабуть добре поручав нас йому. Передтим іще, заки ми покинули його корабель, дав мойому батькові два дукати.

Так урятував нас цей чесний купець від певної погибелі і ще на дальшу подорож підпоміг, за що хай йому Господь за життя і по смерти стократь заплатить. А я сам себе за мою цікавість у душі хвалив і кожньому то раджу, щоби все счився, випитувався про все людий, бо нема такої далекої а дрібної речі, котрої не варта би знати і котра не придалася би колись чоловікови. Ось і я, колиб був не спитав павпра, що значить цей грецький напис на мішках і скринях, не міг би я був кликати так успішно на корабель пана Катакаллі й цей корабель був би минув нас, полишив би був нас на смерть або певну турецьку месть.

Плили ми цим рибацьким кораблем дуже помало. Тижні минали нам на ньому, бо берега майже все держався, а рідко коли і лише при спокійному морі пускався дальше. Було пів дня плине, а пів дня при березі коло якогось села стоїть, нічю то майже все дармуємо. Аж мене нудьга брала й думає я, що цьому ніколи не буде кінця та що краще булоб нам пішки берегом іти.

Та мойому батькові зовсім не прикрилося, бо з нього на турецьких ґалерах зробився знаменитий корабельний тесля і справжній моряк. Хліба дармо не їв, у кермуванню помагав, на щоглу вилазив, що було попсованого на цьому старому вже кораблі, понаправляв і полатав, отже взагалі був із нього пожиток, що всі не могли ним нарадуватися.

Цей корабель мас нас завезти до Балчика. Дальше вже не мав плисти. Перед Балчиком задержався під Варною і тут у пристані пробули ми чотири дни. Одначе батько боявся виходити до мміста. Весь той час пересидів на кораблі. Я лише сам із великої цікавости, що про цю Варну стільки наслухався, вибрався раз човном до міста, щоби таки оглянути його.

Коли ми вкінці відплили з Варни, виплили на далеке море, бо було спокійне, а дорога нам була богато коротша на впростець до Балчика, як колиб держатися берегів. Корабель виплив так далеко на море, що береги нам зовсім зникли з очей і ніщо не було видно довкола, лише безмежну воду і небо над нею. Траплялося це нам за цілу нашу подорож дуже рідко. Весь час стояв я на покладі, подивляв це безмежне море. Аж нечайно переганяе нас якийсь довгий корабель, а дуже скорий, очеретом по боках, наче крилами оплетений, з одним лише парусом із сірого полотна, а в ньому більший гурток людей; більша частина їх веслує, а всі співають хором, а пісня разом із ними по морі пливе, аж любо слухати.

Я зараз пізнав, що то одна з цих козацьких пісень, що їх Семен співав, а ці люде, що в чайці сидять (бо я догадувався, що то мусить бути чайка), так само зодіті, як Семен зодягався. Минала нас ця чайка скоро, а так близенько, туй туй мигнула попри наш корабель, що ми вже думали: зачіпить — і тоді бачу, що хтось стоїть посередині на підвищенню, такий подібний до Панька, хоч инакше зодягнений, що я аж скрикнув із усієї сили.

— Панько!

А цей чоловік у тойсам мент начеб спостеріг мене і також пізнав, зірвас шапку з голови, до гори нею кинув і викликнув:

— Гу-рр-а! Гу-рр-а!

А всі що були в чайці, а було їх трицять, начеб на даний знак — кидають також шапками до гори й гукнули разом, аж загреміло по морі:

— У-рр-а! У-рр-а!

(Дальше буде).

ПОДЯКА І ПРОСЬБА ЧИТАЛЬНІ В ЗАВИШНІ.

Підписаний Виділ чит. Просвіти отсим має честь повідомити Вас, високоповажані Громадяне, що читальня наша істнує у нас від 11/III 1923. Як Вам відомо перед війною наша читальня містилась в канцелярії громадській. По війні в громадськім домі помістилась школа, тому що наша так звана „велика школа" зістала спалена в 1915. Довго думали поважнійші громадяни над відновленням читальні. Не могли однак ніде здибати поміщення. Аж в 1923 гром. Грицько і Паранька Кавшо згодились приняти читальню до свого дому. І там понині поміщено її. Ініціятори відновлення читальні поставили собі ціллю як найскорше поставити читальню на ноги. Підставою, як знаєте, читальні є часописи, бібліотека і власний дім. До будови власного дому сил у нас на разі не ставало. Треба було братись до творення бібліотеки. І це нам по части вдалось. Виставами (було 8) і членськими вкладками вдалось нам придбати около 70 більших книжок. Передплачуємо три часописи. В читальні є 70 членів. В останнім часі стало розбиратись у нас питання власного дому деб не лиш можна зійтись але й виставляти штуки з народнього побуту. Ваш дар, дорогі Громадяни надав відразу нашим думкам ясний образ. Він стає угольним каменем, початком нашого діла а імена Ваші золотими буквами впишуться в літописній книзі читальні. Ви зрозуміли значіння просвіти для нашого злиднями прибитого народа і честь Вам за це. Поки ж в кождім нашім селі побіч церкви і школи не зніметься велика читальня, так довго сонця лішої дали нам не видіти. Завишенці поволі зачинають це розуміти. В останніх часах вже й склеп свій заложили. Ваш дар являєсь для нас заохотою до праці; ми набираємо переконання, що ми не самі але маємо ще своїх людей в далекій чужині, що тішаться і смутяться разом з нами що наш біль являєсь їх болем. Ми свято переконані, що Вашими, дорогі Громадяни слідами підуть всі инші американські Завишенці, так, що колись, вернувшись до Рідного Краю, будуть могти з гордістю сказати показуючи на Читальню: „І мої руки працювали над цею будовою!"

Остаємось з глибоким поважанням.

ВИДІЛ:

о. Мих. Симко, голова; **Ів. Стрілець**, містоголова; **Кіх Іван**, касієр; **Павло Лах**, студ. прав, секретар; **Семен Кавшо**, бібліотекар; **Іван Лах** господар; **Даниїл Булавський**, виділовий; **Кузняк Гриць, Гудко Дмитро і Газда Кірик**, заст. виділових.

Хвальна Редакціє!

Прошу уклінно помістити сей лист з рідних сторін нашої Сокальщини. Пояснення щодо цего листа я подаю до відома усім з Сокальщини. Річ мається як слідує: Більша частина з Завишні емігрантів оден другого запитували, чому ми нічого не робимо для своїх сторін. Я для них на все відповідь, що як їм чого треба, то вони знають, де ми находим ся, а тим часом дамо там, де кличуть о поміч. Але за почином гр. Филипа Дамяна відбувся пікнік на „Лейбор Дей", і приніс приходу 40 дол., які він офірував на будову Нар. Дому в Завишні, пов. Сокаль. Тепер Комітет віднісся до нас о поміч для будови вище згаданого дому. Можливо, що вони самі дали-б собі раду, як би не знищення через війну. По цілій західній Україні се нещасте було, але у нас була стратегічна точка, котрої ніхто не хотів опустити. Через те наші Завишенці зістали буквально без даху.

Отсим проситься всіх, у кого бє українське серце, помочи добрій справі, а особливо проситься земляків з Сокальщини: поможіть нам! Ми котрі походимо з села Завишня п. Сокаль а мешкаючі в Дітройт і Гемтремк, Миш., ніколи не відмовились дати на народну ціль, на щоб воно не було, але на нас малий гурток це діло затяжке.

По отриманню сего письма нас кількох зібралося і вибрали комітет з поміж себе, в склад котрого увійшли: Матвій Приходко, предс.; Яків Гумен, заступник; Теодор Ломака, секретар; Филип Дамян, касієр; Василь Лоза і Семен Гулявський, контрольори. Збірка принесла наразі поміж своїми, як слідує: Василь Ничай $50.00; Матвій Приходко і Григорій Карпович по $15.00; Яків Приходко, Яків Гумен, Яків Орський, Теодор Ломака, Филип Дамян, Василь Лоза, Тимко Сеньчук і Семен Гулявський по $10.00; Иосафат Приходко, Василь Гавришко, Іван Мельник, Семен Лисик і Антін Красіцький по $5.00; меньшими датками $20.00, за котрі жертви місцевий комітет складає іменем громади Завишня щире спасибі. А тих односільчан, котрі ще не зголосилися зложити свою лепту, проситься не оставайте позаді! Ми віримо, що до Вас нетреба аргументів, бо ви самі виповните як слід свій обовязок. Хто би хотів з Сокальщини, чи з других повітів, зложити яку жертву, або хотів яких інформацій, проситься писати на адресу секретаря згаданого комітету: **Theodore Lomaka, 2222 Grayling, Hamtramck, Mich.**

О. Олесь.

НА ВИГНАННІ.

Народе-Страднику, навчи і нас в вигнанні
Любити свій Ерусалим...
Навчи в солодкому стражданні
Пройняти серце ним.

Щоб на чужині, над річками,
Поклавши кобзи жалібні,
Ми тихо сходили сльозами
В жалю по рідній стороні.

Народе-Страднику, навчи і нас в вигнанні
Любити свій Ерусалим,
Навчи в солодкому стражданні
Пройняти серце ним.

В вигнанні дні ітечуть, як сльози,
Думки в вигнанні сплять, як мертві,
Солодкі спогади сичать, як змії,
Душа ридає, як дитина.

Душа розірвана, як рана...
Бальсам далеко так, як сонце.
А сонце, сонце як і щасте,
Там, там, лише в краю коханім.

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ ГАЛИЦЬКОЇ УЧИТЕЛЬСЬКОЇ ГРОМАДИ У ЛЬВОВІ.

Про помітний участи членів (кругло 70 осіб) відбулися дня 26 грудня 1924 р. в будинку У. П. Т. при вул. Мохнацького 12 загальні збори учителів вищ шкіл „Учительська Громада".

Збори відкрив голова п. радник С. Громницький, покликавши на заступників голови дир. Д. Коренця зі Львова і дир. Д. Даниша зі Станіславова. Секретарювали М. Кужиль з Рогатина і Я Константинович зі Львова. Звідомлення здавали п. с. Громницький і др. Р. Цегельський. З них довідалися зібрані, що в 1922 р. переходово поправився наш стан посідання в ділянці середнього шкільництва. До існуючих українських гімназій прийшла ще українська гімназія в Стрию українські паралельки в Бережанах і дві учительські семинарії (у Львові і Перемишлі). Віднова українського приватного шкільництва поступала рівнобіжно з увільнюванням від реквізицій і направою ушкоджених шкільних будинків. Та в минувшім році 1923-24 почався похід проти українських шкіл. Перш усього шкільним інспекторам Українців відібрано нагляд над українськими школами, гімназію в Стрию знову підчинено польській дирекції гімназії, учительські семинарії і Перемишлі зутраквізовані, хлопячі відділи тих семинарій і хлопячу школу вправ у Львові скасовано. В березні 1924 р. заведено у всіх українських школах всупереч обовязуючим законам польську урядову мову та розпочато переношення ідейних учителів на захід, (як О. Цісика до Ніска, гр. Тимощука до Кросна, О. Світлика до Ряшева (всіх трох з Коломиї), Смолинського зі Станиславова до Кросна, а пізнійше дра В. Стесюка з Коломиї до Лежайська, П. Годотанця з Камінки до Тарнобжегу і т. д.). Також усунено кількох учителів (як І. Сокола, в Сокалі, А. Микитюка в Коломиї Гонтарського в Перемишлі). В українських гімназіях зменшено число годин української мови, надано упривілеєні права польській мові, а навіть приказано обходити роковини відбороту українських військ під фірмою увільнення Львова „від української інвазії". В червні 1924 р. пятьом професорам з невідомих причин припинено платню і розпочато дисциплінарне слідство.

„Учит. Громада" видала календарик-шематизм з якого виявилося, що в середніх школах працює біля 700 Українців, а в тому лише 450 є членами своєї професійної організації.

З поміж 10 чиних філій найкраще розвивалися філії в Станиславові, Перемишлі й Тернополі. Вони уладили академію з приводу ювилею Наук. Тов. ім. Шевченка і зібрали значні суми на ювилейний дар. Станиславівська філія збудувала в Яремчі дім на вакаційну оселю для гімназистів а в Братищеві думає збудувати такий же дім для дівчат.

Над звітом розвинулася дискусія, після чого вибрано виділ в такому складі: рад. С. Громницький — голова, др. Ів. Брик, заст. голови, Гр. Микитей, секр. Ів. Сітницький Касієр, М. Рудницька-Лисяк, о. Л. Лужницький, др. Ів. Рибчин — виділові. Ю. Стефанович, М. Галущинський і Иос. Назар — заст. виділових. До ревіз. комісії вибрано дра. Цегельського, дра. І. Раковського і дра. В. Кучеря, а на заст. М. Панчука.

Опісля др. В Кучер реферував про проект служебної прагматики, внесений в польськім соймі. З важнійших внесень і побажань слід згадати потребу періодичного органу, реактивування львівської філії, вступлення в члени інтернаціонального учит бюра в Парижі. Заснування бюра поради для абсольвентів середних шкіл, і т. и. Членську вкладку означено на 10 золотих річно, а крім нього 1 пр. місячної платні на професійні цілі.

Збори перейшли серед поважного й бадьорого настрою.

ПЕРШЕ ВИДАННЄ „РОБІНЗОНА" ЗА 5.350 ДОЛЯРІВ.

У Вашингтоні продано перше видання „Робінзон Крузо" друковане 1719-20 року за суму 5350 долярів товариству „Розенбах" в Ню Йорку. Книжка була власністю померлого Беверлі Чю.

ЛІТАЮЧИЙ МОТОЦИКЛЬ.

Московський механік і летун Іваненко збудував новий тип літаючого мотоцикла. Його винахід дуже легкий, важить яких 100 кг., а з повним навантаженням з яких 200 кг. Такий новий апарат коштувати ме в фабриці на гурт 600—800 рублів за штуку.

УКРАЇНСЬКИЙ ФІЛЬМ ТАРАС БУЛЬБА.

Історична повість XVII. ст. М. Гоголя.

Тарас Бульба являється у нас одною з найкращих історичних повістий. Автор її М. Гоголь змальовав в ній прекрасні відносини Польщі до Козаччини в 17. ст., стремління українського народу і його завзяті війни за свою самостійність. Тому, що часть представлені в цій повісти богато мають схожого з теперішним горем наших скитальців у Німеччині рішила впровадити Тараса Бульбу на фільм. Приготовання до фільмових знять Тараса Бульби розпочалось наприкінці 1922 р. На 150 моргових полях під Мюнхеном (в Баварії) розпочато провізоричну будову волинського міста Дубна, де розігралась ціла акція. Сотки робітників працювало поверх пів року над будовою башт, валів, мурів. До цього фільму виставлено специяльне ателє зі скляним дахом, котре своєю величиною мабуть найбільше в цілій Европі. Для заряду побудовано двоповерховий дім. Поверх пять тисяч козацьких одностроїв, тисячі перук зоселедцями, тисячі козацьких шабель і рушниць сотки гаківниць і множество возів та ріжного приладдя справленого на протязі кількох місяців.

Самі знимки до фільму розпочалися в половині 1923 р., і тревали майже до кінця мая 1924 р. Режисер В. Срижевський із десятками помічників і фотографів працювали над цим, бо впровадити фільм, у котрім виступає поверх пять тисяч людей не легка річ. Та всеж таки вивязався зі свойого завдання, як найліпше. Створив український фільм у двох серіях, 14 актах, 4,400 метрів довгий. Перша серія носить назву „Дочка воєводи", а друга „Кінець Козаччини". Артистичний провід перенняв Осип Єремолієв знаний цілому світови російський фільмовий режісер і фабрикант фільмів. Головну ролю Тараса Бульби відограв російський артист Торцов, а дочка воєводи знана цілому світови краса і звізда фільму Олена Маковська.

Кошти випровадження фільму виносять поверх 150.000 долярів, котру то суму вложило тов. Акц. „Орбіс-фільм".

Фільм Тараса Бульби розішовся по цілому світі і не має держави, в котрій його не висвітлювалиби.